

La Trabucaire alemanya

Melitta Franz Guettner, primera dona regidora a l'Ajuntament de Llagostera, l'octubre del 1937

Text > GEMMA BUSQUETS ROS

Fotos > ARXIU FAMILIAR DE MELITTA FRANZ GUETTNER

Va requisar un camió ple de taronges. En nom de l'Ajuntament, del qual era regidora des de l'octubre del 1937.

Tenia càrrec de l'assistència social. Era menuda, eixuta físicament, nerviüda; una molla d'acer, que va marxar d'Alemanya per treballar a la fàbrica de rellotges Müsser Wessler, a Llagostera. Al padró municipal de l'any 1924 consta que Melitta Franz té dinou anys, és rellotgera de professió i «transeün-te», una condició legal amb la qual es deixava constància de la seva situació d'emigrada.

Hi havia una guerra i hi havia fam. Decidida, va aturar aquell camió. Molts anys després, d'aquella anècdota que s'explicava a les reunions familiars, la neta gran de Melitta Franz, Melitta Ximena Calvet, n'aprendria una paraula, *trabucaire*, en una llengua, el català, que a Xile li sonava a fantasia; la llengua que teixia els relats de la República, de la utopia. La Trabucaire. Així es referia l'avi Pepitu Calvet a la seva dona, aquella noieta amb caràcter, de tarannà molt germànic, que per amor va deixar la fe protestant per, oficialment i «per obligació», ser catòlica.

Nascuda l'any 1905 a la localitat alemanya de Pethau, a Saxònia, era

>> Melitta Franz, primera dona regidora a Llagostera.

la gran dels quatre fills de Gertrud, mestressa de casa, i Franz, ferroviari. Era una adolescent quan, després de la Gran Guerra, va aprendre que una poma mig podrida és una poma mig bona. La Trabucaire, però, tot i perdre dues guerres, mai va ser una vençuda. La seva mare Gertrud, que havia volgut que la seva filla gran portés el mateix nom que una heroïna dels fulletons amb els quals somiava de jove, li va ensenyar que les protagonistes de la història no són vailetes bledes. Les heroïnes de la història són joventes que la vida ha espavilat a base de pomes *mig bones* mentre es fan càrrec dels germans —Johanna, Lisel i Frank, en el cas de Melitta— i es guanyen el jornal a la fàbrica. Mentre va aturar aquell camió a la carretera de Llagostera, la Melitta va pensar en les pomes *mig bones* que prenia dels mercats alemanys quan la fam era el motor de tot.

A Llagostera, la Melitta va aprendre català, a ballar sardanes, i va conèixer l'amor. Amb en Pepitu feien excursions fins a la platja; a saludar el cavall Bernat, a Platja d'Aro. Eren els estius d'abans que tot canviés, quan compartien també un ideal: el que projectava la República, com un mirall resplendent. Van fer-se militants: en Pepitu a Esquerra i la Melitta al Partit Socialista. No es consideraven rivals polítics, sinó complementaris. Va ser una decisió molt pensada. Al cap de poc temps de casar-se, van tenir un fill: en Josep. La Melitta mantenia el vincle amb la família a Alemanya, i feia un llarg trajecte en tren perquè el seu fill tingués contacte amb els avis materns. Als carrers alemanys, en Josep sentia parlar de *Weimar, república i crisi econòmica*, però l'àvia Gertrud també li insistia que jugués amb tots els nens, fossin catòlics, jueus... «Tots som fills de Déu», li assenyalava la Gertrud, que tenia una gran fe cristiana.

En una de les últimes visites a Alemanya, aturat el tren a Tuttlingen, la Melitta es va adonar que les coses havien canviat: els passatgers provinents del sud no hi eren benvinguts, i van ser retinguts durant un mes i mig, amb l'excusa d'una quarantena. El petit Jo-

sep també ho notaria amb els amics del carrer, que ja no voldrien jugar amb ell; lluïen un braçal negre. És un dels records més agres, abans del 1939.

Durant la retirada, en el camí que els hauria de conduir a Argelers, la Melitta i el seu fill Josep van tornar a Llagostera. Desfer el trajecte era córrer un risc. Per compromís o seguint alguna ordre del partit, va deixar el nen amb una ve-

ïna i es va encaminar cap a l'Ajuntament, per esperar-hi les tropes franquistes. No era un acte de rendició. Era quedar-se fins al final. Es van sentir les botes feixistes, retronant. La Melitta va saludar els militars i els va fer entrar a l'Ajuntament per verificar els llibres de

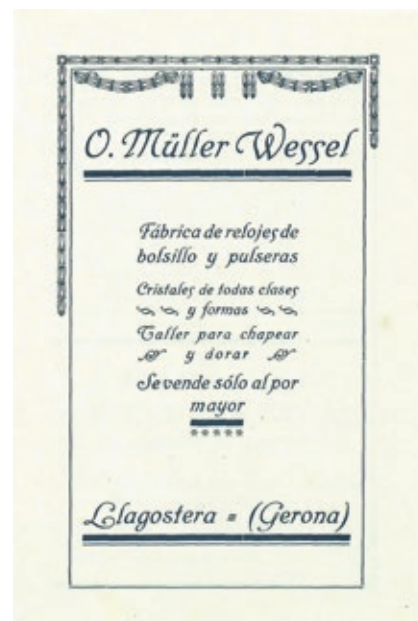
comptabilitat: «Diuen que els republicans han robat. En aquest Ajuntament no s'ha desviat ni un cèntim de pessesta. Poden comprovar-ho. Jo mateixa he verificat sempre, dia a dia, tota la comptabilitat, amb el màxim rigor...». Amb els seus ulls d'un blau celeste i el seu cabell clar, amb l'audàcia del gest i amb la sort que la va acompanyar en aquell moment, el militar es va limitar a apartar-la, i li va ordenar que marxés.

El poema del *Winnipeg*

La neta gran, Melitta Ximena Calvet, escriu exactament les paraules que, al consistori de Llagostera, va pronunciar aquella dona d'actitud germànica,

>> Melitta Franz, que va néixer a Pethau, a Saxònia, el 1905.

>> Programa de la Festa Major de Llagostera del 1925, amb l'anunci de la fàbrica de rellotges on treballava la Melitta.

sentenciosa, la qual, un cop a França, es va retrobar amb el marit, Pepitu Calvet. La família es va poder embarcar, amb dues mil persones més, al *Winnipeg*. El poeta Pablo Neruda, aleshores cònsol de Xile a París, va fer mans i mànigues, a principis d'agost del 1939, per noliejar aquell vell vaixell de càrrega del port de Pauillac, a prop de Bordeus, per als republicans espanyols, en direcció a Valparaíso. Es diu que Neruda va considerar el *Winnipeg* el seu millor poema.

La Melitta neta no té fotografies amb l'àvia Melitta, juntes, a Xile. Ho va cremar tot l'11 de setembre del 1973, quan van matar Salvador Allende. Feia anys que els avis catalans havien tornat a Llagostera. Com l'àvia, la Melitta neta, professora d'idiomes a la universitat, pensava que si es quedava a Xile, plantaria cara a la dictadura de Pinochet; marxar era com reconèixer que havien guanyat. El marit, Ariel, havia desaparegut, i el seu fill era molt petit. Va aguantar-hi un any. Es va vendre la nevera i el cotxe, i va aconseguir un passatge al *Donizetti*. Va escriure als avis, a Catalunya. A en Pepitu i a la Melitta els va remoure de nou la història. La guerra s'havia acabat, però no del tot: Franco encara era viu. L'exili és circular. Melitta Ximena Calvet Tàpia, neta d'exiliats republicans i exiliada xilena a Catalunya, manté la memòria viva de la Trabucaire alemanya.